

Oponentní posudek Diplomní práce Bc. Olgy Zhavoronkové s názvem:

FUNKCIONALISTICKÉ SVĚTLO V ČESKOSLOVENSKU A V EVROPĚ
FUNCTIONALIST LIGHT IN CZECHOSLOVAKIA AND IN EUROPE

Názvem této práce vymezila autorka tematický výběr svítidel doplňujících funkcionalistickou architekturu z 20. a 30. let 20. století. V úvodu vysvětlila dělení tématu do dalších 3 kapitol.

V druhé kapitole s názvem Design svítidel a uměleckoprůmyslový obrat předestřela své široké historickoteoretické úvahy o procesu přeměny výtvarné práce na přelomu 19. a počátku 20. století v tvorbě uměleckého řemesla, návrháře pro umělecký průmysl až po práci tzv. umělce - inženýra. V závěru dospěla k oblasti avantgardy v užitém umění ve funkcionalistickém období, které určuje jako bod střetu uváděných kategorií tvůrců, ústících v práci designéra dneška. V podkapitole Faktory formování svítidel v historickém kontextu správně vypočítává zdroje ovlivňující tvarosloví svítidel, historické souvislosti, styly, materiály i technologické podmínky. Svou vývojovou konstrukci doplňuje úvahami o dědičnosti a vývoji typologie předmětných tvarů, zde určenému tezí *forma sleduje funkci*. Tezí funkcionalismu, tedy období, ústícího do nového, tzv. spotřebního průmyslu, s industrializací a standardizací výrobku. Svou polemikou s teorií o dědičnosti tvarů a s redesignem tvarů od Jana Michla ukazuje na dva směry v tvorbě funkcionalistických svítidel, na dědičnost tvarů a resignaci na ni.

Ve 3. kapitole vyjmenovává a v časové posloupnosti dobře řadí centra, hlavní představitele tohoto význačného období a tvůrce funkčních, účelných a již průmyslově vyráběných svítidel. Evropu ustanovuje jako místo zrodu funkcionalismu. Se znalostí historických zdrojů a ruských písemných dokladů autorka představuje vznik moskevské školy VCHUTEMAS, způsob výuky a vedoucí představitele Alexandra Rodčenka i jeho žáka Abrama Damskije z období sovětského konstruktivismu. Uvádí je jako svébytné předchůdce puristického a funkčního tvarosloví svítidel. Další centrum, německou školu Bauhaus z Weimaru a Dessau, řadí jako druhý zdroj a porovnává výuku obou institucí. Zmiňuje ikonickou stolní lampu žáků Bauhausu C. Junkera a W. Wagenfelda, vliv hnutí Stijl Geritta Rietvelde a jeho minimalistické svítidlo, takřka identické se svítidlem Waltera Gropia. Vyzdvihuje pedagožku této školy Marianne Brandt a jejího žáka Christianna Della a dokládá jejich spolupráci s průmyslovým výrobcem svítidel, firmou Kandem. Do skupiny předních představitelů a tvůrců svítidel ovlivněných purismem a funkcionalismem správně řadí dva známé skandinávské architekty, Dána Poula Henningsena a Fina Alvara Aalto, zároveň detailně probírá jejich světoznámou, rozdílnou tvorbu užitých svítidel v období funkcionalismu.

Vrcholem diplomové práce je čtvrtá kapitola o meziválečném Československu, vhodně uvedená hospodářskou situací ve střední Evropě, technickým rozvojem a vývojem elektrifikace v českých zemích. Středoevropské kořeny funkčních puristických svítidel autorka našla v architektuře vídeňského tvůrce Otto Wagnera, který ovlivnil tvorbu svých žáků Josefa Hoffmanna a posléze i Jana Kotěry a uvedla příklady jejich tvorby. Českého elektrotechnika, podnikatele a význačnou osobnost Františka Křižíka zmínila v souvislosti s výstavbou elektráren a elektrifikací měst. Z českých tvůrců si autorka vybrala význačnou firmu Franty Anýže a jeho syna Jaromíra Anýže a představila posun v jejich tvorbě od uměleckých svítidel ke svítidlům funkčním a tvarově

reflektujícím novou dobu funkcionalismu. Miloslav Prokop, elektrotechnik s vysokým estetickým cítěním, byl představen jako vzor nového tvůrce - umělce inženýra. Dobře uvedenými příklady jeho tvorby, především kolekcí Modul a moderními funkčními svítidly pro Krásnou Jizbu z roku 1928, doložila autorka jejich srovnatelnost se světovými tvůrci funkcionalistických svítidel. Spolupráci M. Prokopa připomenula projektem pro architekta Ladislava Žáka v jeho ukázkové funkcionalistické vile pro M. Hajna.

Závěr:

Autorka v závěru práce citovala ruského konstruktivistu Nauma Gabo, který v roce 1928 doložil svou úvahou význam slova design. Domnívám se, že u teoretických úvah o významu slova design by měla autorka ještě v budoucnu své závěry konzultovat s teoretiky Jiřím Hulákem pro technické předměty průmyslově vyráběné a naproti tomu s Martinou Pachmanovou pro všeobecné pro předměty z uměleckoprůmyslové oblasti. Tak si ještě lépe ujasní význam slova design v kontextu s historickými obdobími a oborovým řazením.

Obrazové přílohy jsou výborně vybrané, doplněné rejstříkem popisem.

Diplomní práce Bc. Olgy Zhavoronkové /Skřivánkové/ je výsledkem studia mnoha odborných publikací a statí, kterými podpořila svůj názor na cestu za funkcionalistickými svítidly. Viz rozsáhlý a dobře sestavený seznam odborné literatury.

Jedinou námitku mám proti zbytečným gramatickým chybám, kterých se jako cizinka dopustila, a doporučuji, aby si příště zadala jazykovou korekturu celého textu.

Hodnocení této diplomní práce navrhuji: **VÝBORNĚ.**

Jana Johanna Pauly
emeritní kurátorka sbírky průmyslového designu NTM Praha
výzkumná a vývojová pracovnice NTM Praha

V Lučanech nad Nisou, dne 11. 1. 2022

